

Elena PUREA,
Mihai GINGULESCU,
Nicu MIHOC și
Ion FISCUTEANU

Ion CAZABAN

Piromani și „pompiari-cetățiani”

Cu câțiva ani în urmă, după Festivalul teatral „Eugen Ionescu” de la Chișinău, semnalăm schimbările de perspectivă și modalitate scenică apărute în reprezentarea textelor ilustrului dramaturg. Ceea ce se remarcă ca pamflet politic sau ca parodie ludică în spectacolele lui Mihai Măniuțiu (*Lección*) și Tompa Gabor (*Cântăreața cheală*) era demonstrat încă o dată, în alte moduri însă, de cele văzute în festival. Interpretând *Scaunele*, patru studenți-actori dublau personajele și relaua diferit unele momente, oscilând între pantomimă, teatru-dans și *musical*, cu neobosită vervă ce se voia transmisă numai public cam nedumerit și nemulțumit de abandonarea manierei consacrate de joc. Spectacolul putea fi receptat ca un „exercițiu de libertate”, ca un manifest al tinerei generații, mai curând impulsiv, decât perfect conceput. Cu acest prilej,

regizorul Mihai Fusu socotea necesar un interval de bilanț, un răgaz pentru ca interpretarea pieselor lui Ionescu să fie regândită în contextul socio-cultural de azi.

Înscenată de Cristian Ioan la Tg. Mureș, *Cântăreața cheală* se înscrie într-o tendință (să-i spunem) postionesciană, de dată recentă. La controversa criticilor – opunând păreri extreme, afirmate tăios imediat după căderea cortinei – alăturăm și păreri noastre, rezultând din două viziuni ale spectacolului, cu impresii modificate de la una la alta.

Cum s-a observat, inventivitatea regizorului, fără deosebită rigoare și derutantă nu o dată, este, desigur, semnul unei preocupări pentru schimbare. De fapt, această inventivitate nu omite degradarea absurdă a limbajului și deriziunea noncomunicării, nici marionetizarea personajelor, existente inevitabil,

dintotdeauna, în montarea dramaturgiei de început a lui Ionescu. Acum, însă, ele se combină – după un procedeu frecvent în ultimul deceniu – cu aluzia politică.

Introduse surprinzător de regizor, cabina telefonică și telefonul mobil (de actualitate!) ajung instrumentele noncomunicării: cu ele se emit, mecanic și cabotin, stereotipuri verbale. Nu întâmplător, după terminarea conversației, soții *Martin* se vor prăbuși ca niște păpuși cu sforile tăiate... Dar, pe de altă parte, cele două cupluri – esențializate de Ionescu în felul său – capătă, pe scenă, o anume diferențiere psihologică, vizibilă în reacții vigurose contrastante (*Smith*) sau monocord definite (*Martin*). Soții *Smith* sunt stăpâni și dominanți, politicoși și apropiați, nervoși și zămbitori, gravi și comediați, nobili (de Spania) și vulgari, pe când soții *Martin* se mențin într-un sentimentalism dulceag și stupid. Cu toții trăiesc plictiseala de evenimente, dar și o tensiune imprecisă, răbufnind variabil din relațiile cu copiii (lui *Smith*, prezențe mute, imaginate de regizor, pronunțându-se muzical, la vioară și clavecin) sau din cele brutale evidente cu servitoarea de ambe sexe, *Mary*, ce își domină imperinentă stăpânii. Personajele piesei sunt, deci, multiplicare – pe scenă, împreună cu tânăra *Mary*, apare și un *Mary* bărbos și ponderal.

Mai concret ca în versiunile anterioare, spectacolul vizualizează continuu motivul focului, alteori având doar pregnanță verbală (poemul „Focul”, spus de *Mary*). Totul începe cu incendierea unei fantome argintii de menină spaniolă. Puțin după, *Dna Smith* arată înclinații piromane când aprinde bucăți de ziar și își perpelește soțul. Aceeași flambează tava adusă de *Mary*. De câteva ori, copiii lui *Smith* caută să oprească focul, dar tot ei vin cu lumânări aprinse, inaugurând momentul bradului de Crăciun, născocit regizoral.

Într-un decor din folii de plastic ce par calcinate, în această ambianță inflamabilă, sosită pompierului ar fi fost foarte nimerită dacă aducea o împlinire finală. N-a fost așa. I se conferă prea multe trăsături și semnificații care nu susțin direcții de dezvoltare a spectacolului, ci deschid numai, fără clară justificare câteva „paranteze”, cum aprecia și Oana Borș (în cronică dintr-un număr anterior). La

absurdul ionescian, regizorul a crezut potrivit să răspundă cu arbitrariul propunerilor scenice. De astă dată, avem un Pompier de mare disponibilitate erotică, de un priapism bine reliefat, gata să asalteze femeile („să vină pompierii / inima să-mi stingă”). În plus, e autoritar, ca un comandant, cu gazdele. Nu-i consecvent, totuși, dovedindu-se brusc timid, invidios, complexat. Câteva minute, va cânta pe nemțește *Heilige nacht* și pe față îi va miji trecător o mustăcioară à la Hitler (cum avea și Albulescu, jucându-l pe Schmitz din *Biedermann și incendiarii*). Deși se exprimă caragialian: „în trei sferturi de ceas și șaisprezece minute fix am de stins un incendiu”, nu este un „pompier-cetățian”, ci de alt tip, cu semnificații care se deranjează reciproc. În realitate, focul îi place așa cum marinarului îi plac întinderile de apă. Permanent, prezența sa fascinează, dar nu mai puțin irită cele două cupluri. Le va tulbura definitiv, înfricoșându-le chiar cu întrebarea despre „cântăreața cheală”...

Stimulați de invenția regizorului – care ne sugerează o poveste subterană – să presupunem că sintagma „cântăreața cheală” nu-i decât o parolă descoperită de *Pompierul* indiscret, asociat cu *Mary–Sherlock Holmes!* Ca niciodată, *Pompierul* va fi ucis cu briceagul de (până atunci) sentimentalul *Martin* și va rămâne atârnat în ramurile bradului. Explozia de replici incoerente ce urmează poate fi o tactică de apărare, în scopul dezorientării și interzicerii oricăror deducții precise („e pe-acolo, e pe-aici” ș.a.m.d.).

În timp, spectacolul s-a decantat (observau și alții), ritmul său este, în general, mai adecvat intențiilor (mereuperate), replicile din final sunt mai inteligibile, deși destule se pierd din textul lui Ionescu. În ce privește incongruența și arbitrariul unor intervenții și completări regizorale, rămâne de văzut cine (și de ce) le va accepta.

Teatrul Național din Târgu Mureș, Compania „Liviu Rebreanu” – Cântăreața cheală de Eugen Ionescu. Regia: Cristian Ioan. Decor: Clara Labancz. Costume: Doina Antemir. Cu: Ion Fiscuteanu, Monica Ristea-Horga, Mihai Gingulescu, Elena Pirea, Nicu Mihoc, Serenela Mureșan, Dan Glasu, Gabriel Dumitraș, Claudia Zădreanu. Premiera: 15 noiembrie 2001.